

Б. Бородата,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник – канд. пед. наук, доцент О. Шикирінська

ВИКОРИСТАННЯ ВИДІВ ХУДОЖНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗДО

Постановка проблеми. Головною метою освіти, визначеною Національною доктриною розвитку освіти, є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, формування поколінь, здатних навчатися впродовж життя, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства [8]. Формування творчої особистості слід розглядати всебічно: розвитку, навчання і виховання, адже творча особистість, окрім ґрунтовних знань, матиме особливі якості мислення: нестандартність, оригінальність, своєрідність, асоціативність, емоційність, тобто комплекс якостей і властивостей особистості, що сприяє повній реалізації творчого потенціалу та потребу в самореалізації. Особливе місце у розв’язанні цієї проблеми належить творчому розвитку дітей засобами різних видів художньої діяльності.

Аналіз попередніх досліджень. Використання художньої діяльності як чинника розвитку творчої особистості було предметом низки досліджень у галузі філософії (І. Зязюн, Л. Коган), психології (О. Бакушинський, Л. Виготський, В. Кузін), педагогіки (В. Бутенко, О. Дронова, С. Коновець, М. Лещенко, Н. Миропольська, О. Олексюк, Б. Неменський, О. Рудницька) [2, с. 302–307.]. Більшість авторів цих досліджень мають спільну позицію щодо необхідності збагачення особистості дитини цінними духовно-художніми враженнями, емоційністю сприйняття навколишнього світу, розвитком її здібностей, творчою самореалізацією. Аналіз вітчизняних досліджень (Г. Лабунська, В. Мухіна, Г. Назаревська, Е. Рожкова) [7] показав, що засоби образотворчого мистецтва є основою змісту виховання дошкільників.

Мета статті: розглянути види художньої діяльності дітей дошкільного віку в освітньому процесі ЗДО.

Виклад основного матеріалу. У державних нормативних документах зазначається, що художньо-практична образотворча діяльність передбачає знання характерних особливостей, специфіки, засобів художньої виразності різних видів художньої діяльності: малювання, ліплення, аплікації; роботи з природним матеріалом [5]. Оволодіння образотворчими діями передбачає

освоєння дітьми комплексу знань, умінь і навичок, зокрема знання основних форм, особливостей будови, кольору, пропорційних відносин в предметі і між ними, знання способів їх зображення і вміння їх застосовувати в малюнку, ліпленні, аплікації [3].

Дитячу художню діяльність розглядають як ефективну форму художнього засвоєння дітьми навколишньої дійсності, в процесі якої вони зображають предмети і явища, виражають своє ставлення до них. Дитячі малюнки, ліплення, аплікація часто вражають цікавим задумом, своєрідною формою вираження, що привертає увагу дорослих художників. Залежно від конкретного виду художньої діяльності (ліплення, аплікація, малювання) художні вміння також набувають певної специфіки, тому що своєрідність образу (графічний, пластичний, об'ємний, силуетний) визначає способи зображення.

Так, під час *ліплення* розвиваються такі рухи рук, які дозволяють дітям перетворювати грудку глини, пластиліну, тіста, отримувати вироби різноманітної форми. Діти поступово навчаються відщипувати маленькі грудочки глини від великої, скачувати їх прямими рухами (палички, циліндри тощо), колоподібними (кульки, ягідки, м'ячі тощо); різним прийомом ліплення: сплющувати грудочки, вдавлювати, відтягувати дрібні частини і деталі зображення, ліпити по частинах і з цілого шматка, використовувати стеки тощо. Завдяки цьому діти набувають можливість передавати особливості форми предмета (опуклості, поглиблення).

Під час роботи з *аплікацією* діти молодшого віку навчаються наклеювати готові геометричні фігури і зображення на папір. У процесі роботи беруть участь обидві руки: ліва тримає і повертає листок паперу, права діє ножицями. Дошкільнята опановують прийоми роботи з ножицями у процесі створення предметних і сюжетних аплікацій, декоративних композицій. Оволодіння технічними навичками і вміннями вимагає тривалих і систематичних вправ, що підвищує інтерес дитини до процесу створення малюнка, ліплення, аплікації та розвиває її творчі можливості.

Щодо *малювання*, то перш за все дошкільнята навчаються правильно зафарбовувати зображення (проводити лінії в одному напрямку, не змінюючи його в межах одного контуру, не виводити штрихи за межі контуру; передаючи гладеньку фактуру – зафарбовувати без просвітів, а шорстку – з просвітами). Діти набувають умінь регулювати довжину штрихів, ліній, що необхідно для зображення предметів, їх частин та фактури. Вони освоюють різні способи роботи пензлем і фарбами: по сухому фону, по вологому, способом розмивання; навчаються змішувати фарби з білилами (в гуаші) і розводити їх

водою (в акварелі) для отримання різних відтінків кольору, використовувати різні способи малювання та отримання відтінків кольору, застосовувати для створення зображення різні техніки (простий олівець і фарби – гуаш, акварель; кольорову воскову крейду і гуаш або акварель тощо); малювати не тільки фарбами, олівцями, фломастерами, а й підфарбованою мильною піною, свічкою, використовувати клей для малювання тощо.

Т. Комарова детально розробила зміст і методику роботи з навчання дітей техніці малювання: це не тільки способи дії з різним матеріалом, але й освоєння різних малювальних рухів, регуляція їх по силі, темпу, амплітуді, ритму; збереження і зміна напрямків руху; поступове вдосконалення зорово-рухової координації цих дій. На переконання дослідниці, зображати предмети, явища, створювати візерунки, втілювати в малюнку, ліпленні, аплікації задумане діти можуть лише за умови оволодіння технікою кожного виду художньої діяльності [6].

Використання *нетрадиційних технік малювання*. Незвичайні матеріали і оригінальні техніки привертають увагу дітей тим, що можна малювати як хочеш і навіть придумувати свою незвичайну техніку. Діти відчують незабутні, позитивні емоції, а за емоціями можна судити про настрій дитини. Нетрадиційне малювання сприяє підвищенню рівня розвитку зорово-моторної координації, стимулює позитивну мотивацію, викликає радісний настрій, знімає страх перед процесом малювання. Як відомо, діти часто копіюють пропонований їм зразок. Нетрадиційні техніки зображення дозволяють уникнути цього, так як педагог замість готового зразка демонструє лише спосіб дії з нетрадиційними матеріалами. Це дає поштовх розвитку уяви, творчості, прояву самостійності, ініціативи [4, с. 79].

Використання нетрадиційних технік малювання та творчого конструювання дозволяє розвивати сенсорну сферу не тільки через дослідження властивостей зображуваних предметів і виконання відповідних дій, а й завдяки роботі з різними матеріалами. Здійснюється стимуляція пізнавальних інтересів дитини (використання предметів, які оточують дитину кожен день в новому ракурсі, – можна малювати власною долонею, пальцями, використовувати замість пензликів колосок або листя дерев). Відбувається розвиток наочно-образного і словесно-логічного мислення, активізація мовленнєвої діяльності дітей. За рахунок використання різноманітних зображувальних матеріалів, нових технічних прийомів, які потребують точності рухів, але не обмежують пальці дитини фіксованим положенням (як під час правильного тримання олівця), створюються умови для подолання загальної незручності, розвитку дрібної моторики рук. Адже дитина використовує для

створення зображення власні долоні, різноманітні трафарети, техніки «кляксографія», «монотипія» тощо. Крім того, впровадження в практику нетрадиційних технік зображення не втомлюють дошкільнят, у них зберігається висока активність, працездатність протягом усього часу, відведеного на виконання завдання. Використання таких нетрадиційних технік, як малювання руками (долонькою, пальцями) створюють емоційно-сприятливе ставлення до діяльності в дітей, що дозволяє вільно реалізовувати творчий задум в атмосфері невимушеності, відкритості та сприяє розвитку творчої ініціативи та самостійності.

Висновки. Таким чином, використання видів художньої діяльності дітей дошкільного віку в освітньому процесі ЗДО породжує у дитини сміливість і впевненість, творчість в пошуку нових, оригінальних способів зображення, в створенні різноманітних творчих продуктів. Розроблені й упроваджені в практичну діяльність методи й форми роботи з дошкільниками у процесі художньої діяльності спрямовані на розвиток складових творчих здібностей особистості. Виходячи з цього, художню діяльність ми розглядаємо як один із ефективних засобів творчого самовтілення, розвитку образно-асоціативного мислення, уяви, фантазії, художнього сприйняття та загалом розвитку творчої особистості дошкільників.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Беспалько Г. М. Проблема естетичного розвитку дошкільників засобами зображувальної діяльності у дослідженнях вітчизняних науковців (друга половина ХХ століття) / Г. М. Беспалько // Молодий вчений. – 2017. – № 9 (49). – Ч. III. – С. 302–307.
3. Григорьева Г.Г. Развитие дошкольника в изобразительной деятельности: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Г.Г. Григорьева. – М., 1999. – 344 с.
4. Давыдова Г.Н. Нетрадиционные техники рисования в детском саду / Г.Н. Давидова. – М.: «Издательство Скрипторий 2003», 2007. – 152 с.
5. Закон України про освіту <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
6. Комарова Т. Изобразительная деятельность в детском саду. Программа и методические рекомендации/ Т. Комарова. – М.: МОЗАИКА – СИНТЕЗ, 2010 – 187 с.
7. Мухина В. С. Возрастная психология : феноменология развития, детство, отрочество / В. С. Мухина. – М.: Академия. – 1998. – 455 с.
8. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>